

Enkätuppföljning

av

Hälso- och sjukvårdsutskottets bidrag till
ideella organisationer i
Stockholms läns landsting
för 2004

juni 2005

Eva Germundsson

Carolina Sandberg

Anja Schultz

INLEDNING

Bakgrund

Av de för år 2004 utbetalade bidragen till ideella organisationer som bedriver länsövergripande verksamhet inom hälso- och sjukvårdens ansvarsområde i Stockholms läns landsting svarar Hälso- och sjukvårdsutskottet för 20,4 mkr. Av dessa är 6,5 mkr statliga bidrag till verksamheter inom Hiv- och Aidsproblematiken. En förutsättning för organisationerna att få bidrag är att verksamheten ska vara ett komplement till eller förstärkning av hälso- och sjukvårdens egna insatser.

De övergripande målen finns angivna i Landstingsfullmäktiges (LF) budget. Utifrån dessa mål har ”Riktlinjer för bidrag till ideella organisationer” skrivits och antagits av Hälso- och sjukvårdsnämnden HSN 1999, (bilaga 1). Förutom syftet med bidragsgivningen framgår bland annat förutsättningar och villkor, prioriteringsområden, bedömning av bidragsansökan samt ett avsnitt om uppföljning och utvärdering. Nya riktlinjer togs i HSU 2004 men för denna uppföljning gäller den äldre versionen.

I enlighet med riktlinjerna sker bidragshandläggningen i samråd med övriga bidragsgivare inom landstinget, med sakkunniga, med extern gemensam bidragsgivare och annan verksamhet som kan bidra med kunskap inom aktuellt område t ex Stockholms Stad, Statens Folkhälsoinstitutet (FHI) och/eller Allmänna Arvsfonden. Kontakt tas också med LAFA (Landstinget förebygger Aids) för verksamhet inom Hiv/Aids.

Beställare Vårds uppgift är att regelbundet följa upp och utvärdera att organisationen använt bidraget i enlighet med i ansökan angivet syfte. Detta genomförs enligt riktlinjerna, genom att ta del av organisationens dokumentation (ekonomisk redovisning, verksamhetsplan etc.) och genom personliga besök hos organisationen. Även ansökningsdokumenten (verksamhetsberättelse och bokslut) utgör underlag för uppföljning. Uppföljningskravet står också inskrivet i de treåriga överenskommelserna som Beställare Vård har med fyra organisationer: Afasiföreningen i Stockholms län, Föreningen Alla Kvinnors Hus, Rekryteringsgruppen för aktiv rehabilitering samt Värkstadsstiftelsen. En mer omfattande uppföljning av de större bidragsmottagningarna genomförs minst var tredje år.

UPPFÖLJNING

Enkäten

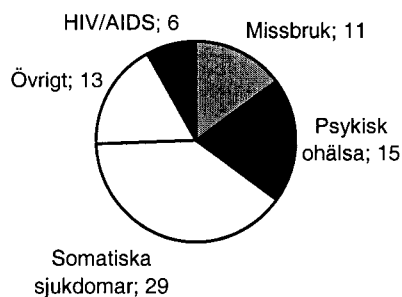
En arbets- och uppföljningsplan har tagits fram (bilaga 2). I planen ingår att en mindre enkät ska besvaras av de organisationer som fick bidrag från Hälso- och sjukvårdsnämnden för år 2004. Av de 71 organisationer som enkäten skickades till har 64 stycken (90,5 %) svarat (bilaga 3). Påminnelse gjordes omkring tio dagar efter utsatt inlämningsdatum via mejl, fax och/eller per telefon.

För uppföljningsåret 2004 var organisationerna indelade i fyra grupper beroende på vilket verksamhetsområde de verkade inom. Gruppindelningen återkom i då gällande riktlinjer. Ett

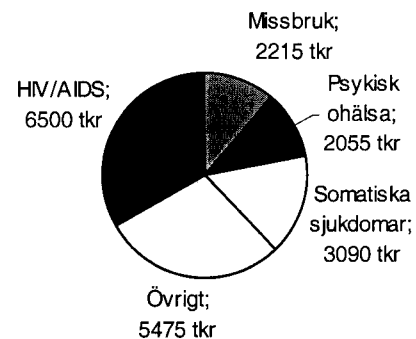
antal ideella organisationer som inte kunde sorteras in under något av dessa verksamhetsområden och samlades därför under rubriken Övrigt.

Verksamhetsområdena är: *Psykisk ohälsa, Somatiska sjukdomar, Missbruk, Hiv/Aids, Övrigt.*

I figurerna nedan åskådliggörs hur grupperna förhåller sig till varandra i fråga om antal organisationer som erhållit bidragsmedel. Som jämförelse illustreras även bidragsfördelningen över verksamhetsområdena.

Figur 1a
Antal organisationer som erhöll bidrag år 2004 uppdelade på verksamhetsområden

Figur 1 b
Bidragsmedel för år 2004 uppdelat på verksamhetsområden

Enkäten omfattar 14 frågor (bilaga 3). Den inleds med en allmän del och är därefter uppdelad på verksamhet, målgrupp, samarbete, ekonomi och övrigt.

Kostnadsfördelningen administration/verksamhet (fråga 11) har varit upphov till huvudbry i organisationerna. *Vad ingår/ingår inte i respektive kostnad?* Det är delvis en definitionsfråga vilket medför att svaren inte är jämförbara. Vi har därför valt att inte redovisa de inkomna svaren och till nästa enkätomgång förtydliga frågan.

Anställda och aktiva i organisationerna

Av de 64 ideella organisationer som svarade på enkäten har nästan hälften mellan en till fem anställda med lönebidrag, vilket är vanligast. Knappt en tredjedel uppgav att de inte hade någon löneanställd alls har medan cirka en sjättedel har mellan sex och tio stycken. Det är också i dessa organisationer som antalet ideellt aktiva är störst. Att en organisation har över tio löneanställda är mycket ovanligt. Det är främst medelstora organisationer med sex till tjugo ideellt aktiva som får bidrag från landstinget. Nio organisationer har över 50 ideellt aktiva.

Aktiviteter för att nå målgruppen

Organisationerna har många olika aktiviteter för att nå ut till sina målgrupper, (se tabell 1). Främst används informationsblad och hemsida. Telefonmottagning, utbildning och konferenser är också vanligt förekommande medan endast ett mindre antal annonserar i media.

Exempel på Annan verksamhet är självhjälpgrupper för patienter och anhöriga, utflykter, internationellt samarbete med systerorganisationer, nätverksarbete, handledning av vårdpersonal, informationsträffar inom olika landstingsverksamheter och publicering av debattartiklar.

Tabell 1

Aktiviteter för att nå ut till målgruppen (flera alternativ kunde anges)

Aktiviteter	Antal organisationer
Infoblad	60
Hemsida	58
Utbildning	51
Telefonmottagning	51
Konferenser	50
Medlemstidning	46
Besöksmottagning	44
Annan verksamhet	36
Uppsökande verksamhet	30
Annonsering i media	16

Samarbete med verksamheter inom respektive utanför Stockholms läns landsting (SLL)

Organisationernas verksamheter är inte rollmässigt renodlade utan är en blandning av avlastande, personstödande, kunskapsförmedlande och opinionsbildande. Att vara opinionsbildande är främst en biroll med undantag för En Rökfri Generation, NSO (Nykterhetsrörelsens samorganisation i Stockholm), Convictus, RIFFI (Internationella föreningen för invandrarkvinnor) och NTF (Nationella Trafiksäkerhetsförbundet). Några organisationer har påpekat att deras verksamhet är avlastande för landstinget oavsett vilken roll de har.

De allra flesta organisationerna uppger att de samarbetar med verksamheter inom Stockholms läns landsting. Undantag är bl.a. Överviktigas Riksförbunds lokalförening i Stockholm som skriver att man inte hade samarbete med någon verksamhet vare sig inom eller utanför landstinget 2004. Inte heller Prostatabröderna uppger något samarbete med verksamheter inom SLL. Avviker gör också Adoptionscentrum norr och Alla Kvinnors Hus genom att uppge att de inte har något samarbete med SLL. Alla Kvinnors Hus skriver dock att: "Vi har behov/önskemål om samarbete med psykiatri, men detta har inte varit helt enkelt att upparbeta. Vi jobbar på det!". Det förefaller ha skett en positiv utveckling vad gäller antalet organisationer som samarbetar med SLL. Enligt den uppföljningsrapport som gjordes av SLL med avseende på bidragsmedlen för år 1999, var det hela 17 organisationer som då inte hade något samarbete alls med SLL och nu är det alltså fyra stycken.

Samarbetets innehåll och former varierar med typen av organisation och verksamhet. Det kan t.ex. handla om gemensamma informationsmöten, deltagande i referensgrupper eller medverkan i utbildningar för olika yrkeskategorier inom hälso- och sjukvården. Organisationerna har också kontakter och samarbete med kliniker och mottagningar inom det egna verksamhetsfältet. För att förtydliga hur samarbetet med SLL kan se ut återges här några exempel: svara på remiss, medverka på informationsdagar, ha gemensamma seminarier för vårdpersonal, ha gemensamma träningscentrum, projektarbete med Spinalis, kontakter med yrkeskategorier inom egna verksamhetsområdet, medverka vid upphandlingsarbete, möten som BKV kallar till, t.ex. samverkansgrupp, medverka i polioskolor på DS och HS, föreläsa för professionen tillsammans

med andra "näraliggande" frivilliga organisationer eller i samverkan med Vuxenskolan, samverkan med t.ex. Stroketeamen, SpineCenter, och Ryggkliniken i Strängnäs.

Vid sidan av SLL finns en hel provkarta av samarbetspartners. Inom samtliga verksamhetsområden uppges att samarbete sker med andra ideella organisationer inom och nära det egna verksamhetsfältet. Dessutom samarbetar man med stadsdelsförvaltningar och kommuner inom länet, Socialstyrelsen, studieförbunden, Försäkringskassan och svenska kyrkan, Ersta Sköndals Högskola, Fryshuset, Projekt Flicka osv. Inom t.ex. kvinnoorganisationerna (Alla Kvinnors Hus, RIFFI, Föreningen Anhöriga till Sexuellt utnyttjade barn) förefaller det som om det mesta samarbetet bedrivs utanför SLL; med socialtjänst, polis, i skolor med Statens Folkhälsoinstitut m.fl. Sammantaget uppvisar således organisationerna ett brett spektrum av samarbetspartners i sin verksamhet.

Hur har bidragen använts?

Bidragen har som regel integrerats i organisationernas totala budgetar. Detta medför att det är svårt att få en tydlig bild av vad bidraget specifikt använts till. Flera organisationer har inte besvarat frågorna utan hänvisar till sina bokslut och verksamhetsberättelser vilket gör det svårt att sammanställa och jämföra uppgifterna.

Majoriteten av organisationer har svarat att bidraget använts i verksamheten till olika former av stöd (telefonrådgivning, samtal, terapi, anhörigstöd), till föreläsningar (ofta av specialistläkare), studiecirkel och information. Utbildning för volontärer, stöd- och vårdpersonal sker inom alla verksamhetsgrupperna.

Somatiska sjukdomar

Bidraget till organisationer för rörelsehindrade i denna grupp har använts främst för rehabilitering och friskvård, motionsverksamhet t.ex. lägerverksamhet, bassänghyra och kostnader för hjälpare. Medlen uppges också ha använts till medlemsmöten med föredrag av specialistläkare, uppbyggnad av hemsida, anhöriggrupper och information vid kurser, vårdcentraler, informationsmaterial, studiebesök, motionsverksamhet, utflykter, konferenser, sommarvecka, självhjälpsgrupper, hyra, volontärutbildning och telefonmottagning.

Missbruk

Organisationer som arbetar med målgruppen Missbruk har svarat att medlen använts till drogförebyggande informationsarbete, rådgivning, utbildning, delfinansiering av Länkarna Johanneshov läkarmottagning/avgiftning, konferenser, hyra och nätverksbyggande.

Hiv/Aids

I den grupp av organisationer som arbetar mot Hiv/Aids har medlen gått till uppbyggnad av kansli, hälsoteamets arbete, hyra och hembesök.

Övriga

Inom gruppen Övriga har bidraget gått till bland annat deltagande i WHO-dagen, undersöka och skriva rapport om trafiksäkerheten vid skolskjutshållplatser, mopedinformation, föräldraträffar, utbildning av adoptivföräldrar och BVC-personal på Södersjukhuset.

SAMMANFATTNING

Beställare Vård har i uppdrag att följa upp de bidragsmedel som fördelas från HSU till de frivilligorganisationer som verkar inom hälso- och sjukvårdens ansvarsområde inom länet. Denna rapport har redovisat resultaten från den enkät som sändes ut till organisationerna som den del av uppföljningen av 2004 års medel. Här följer en sammanfattning av huvuddragen i de inkomna svaren som gäller organisationernas verksamhet, målgrupper, samarbete och användning av HSU-bidraget.

Frivilligorganisationernas verksamhet bedrivs oftast med både löneanställda och ideella krafter. Bland årets respondenter finns det emellertid 18 organisationer som inte har några löneanställda alls och fyra organisationer som inte har några ideellt aktiva. Vanligast är emellertid att man har mellan en till fem löneanställda och sex till tio ideellt aktiva.

För att nå ut till sina målgrupper används främst informationsblad och hemsidor på Internet, men även telefonmottagning, utbildning och konferenser är vanligt förekommande. Att annonsera i media är dock mindre vanligt, vilket inte är överraskande med tanke på kostnaderna för detta.

Enkätens fråga om hur organisationerna uppfattar sin roll i förhållande till att vara avlastandet för landstinget, personstödjande, kunskapsförmedlande, eller opinionsbildande ger ingen svarsmässigt renodlad bild. Alla dessa roller tycks ingå i olika hög grad i det frivilliga arbetet. Att vara opinionsbildande har dock inte getts lika hög prioritet i enkätsvaren som de övriga alternativen.

De allra flesta organisationerna uppger att de samarbetar med verksamheter inom Stockholms läns landsting. Samarbetets innehåll och former varierar med typen av organisation och verksamhet. Det kan vara värt att nämna att det förefaller ha skett en utveckling vad gäller antalet organisationer som samarbetar med landstinget. Enligt den uppföljningsrapport som gjordes av SLL med avseende på bidragsmedel för år 1999, var det hela 17 organisationer (av 62 st, 27,4 procent) som då inte hade något samarbete alls med SLL och nu är det fyra stycken (av 64 st, 6,2 procent). Frivilligorganisationerna redogör också för en mängd övriga partners som de samarbetar med vid sidan av SLL, vilket sammantaget reflekterar bredden på organisationernas verksamhetsinriktningar.

Redogörelserna för hur HSU-bidraget har använts visar att de som regel integrerats i organisationernas totala budgetar vilket gör det omöjligt att mera exakt specificera medlens användningsområden. I en del fall har medlen delvis integrerats och delvis använts för specifika ändamål. Frivilligorganisationerna beskriver medelsanvändningen med en mångfald av exempel som är direkt relaterade till den egna verksamheten såsom olika typer av insatser för den egna målgruppen samt till kansliresurser och hyra.

Bilagor:

1. Riktlinjer för bidrag till ideella organisationer
2. Arbets- och uppföljningsplan
3. Uppföljningsenkät

RIKTLINJER FÖR BIDRAG TILL UTOMSTÅENDE ORGANISATIONER

Bidragsgivningen syftar till att stödja och stimulera ideella organisationer, som i organiserade former bedriver frivilligt arbete som anknyter till hälso- och sjukvårdens mål och verksamhet.

Grundläggande villkor

Bidrag kan endast utges till organisationer som bedriver verksamhet på länsnivå inom hälso- och sjukvårdsnämndens ansvarsområde i Stockholms läns landsting. Verksamheten skall vara ett komplement till eller ersättning för hälso- och sjukvårdens egna insatser.

För att godkännas för bidrag skall föreningen vara ideell, d v s icke vinstdrivande samt uppbyggd efter demokratiska principer. Föreningen skall vara öppen för alla i den angivna målgruppen. Detta ska framgå av föreningens/organisationens stadgar. Organisationen skall ha av medlemmarna godkända stadgar samt av medlemmarna utsedd styrelse. Föreningen skall dessutom ha av medlemmarna valda revisorer för granskning av styrelsens förvaltning.

Patientorganisationer och föreningar som verkar inom följande områden ska prioriteras.

- missbruk av tobak, alkohol, läkemedel och narkotika
- smittspridning av HIV/AIDS
- stöd till patienter och anhöriga vid olika psykiska funktionshinder
- stöd till patienter och anhöriga vid olika somatiska funktionshinder och sjukdomstillstånd.

Bidraget kan avse:

- grundläggande medel för att föreningen ska kunna existera, om sådana medel inte ersätts av annan.
- verksamhet som annars skulle bedrivas av landstinget.
- behandlande, rehabiliterande och individstödande insatser
- förebyggande verksamheter

Bidrag kan också ges till tidsbegränsade projekt eller försöksverksamheter som avser att pröva och utveckla nya metoder inom prioriterade områden.

RIKTLINJER
antagna av HSN 1999-06-22

Principiellt ges inte bidrag till föreningar eller organisationer vars huvudsakliga uppgift är att tillvarata enskilda medlemmars yrkesmässiga eller ekonomiska intressen.

Bidragen får inte användas för ren hobby- och fritidsverksamhet

Verksamheten skall vara länsövergripande. Om en länsavdelning eller ett distrikt består av flera lokalavdelningar skall bidrag endast utgå till länsavdelningen/distriktet.

Bidrag kan beviljas riksorganisation för den del av verksamheten som bedrivs och redovisas inom landstingsområdet om länsavdelning/distrikt eller lokalavdelning inte är etablerad.

Vid bedömning av bidragsframställan skall hänsyn tas till andra finansieringskällor och föreningens/organisationens finansiella status. Hänsyn måste dock tas till att föreningens egna kapital kan bestå av donationer avsedda för särskilda ändamål, medel kan vara investerade i föreningsfastigheter och liknande. Avsikten är inte att fast kapital ska avyttras för att komma ifråga för landstingsbidrag.

Samordning skall ske med övriga bidragsgivare inom landstinget. Samråd skall också ske med bl a socialtjänstförvaltningen i Stockholms stad, som i vissa fall lämnar bidrag till samma organisationer. I samtliga fall där ansökningar berör HIV/AIDS skall Landstinget Förebygger AIDS (LAFÄ) medverka.

En förutsättning för bidrag är att föreningen/organisationen till bidragsansökan bifogar stadgar, senaste verksamhets- och revisionsberättelse, samt verksamhetsplan och budget för kommande år. Dessa dokument och andra rapporter skall vara utformade så att verksamheter och aktiviteter kontinuerligt kan följas upp och kostnader avläsas. Bidragsmottagare som tilldelas belopp överstigande 4 basbelopp per år ska ha en auktoriserad eller godkänd revisor.

Uppföljning och utvärdering

Det är HSNkoncernledningens uppgift att regelbundet följa upp och utvärdera att föreningen/organisationen använt bidraget i enlighet med i bidragsansökan angivet syfte. Detta görs genom föreningens dokumentation och genom personliga besök hos organisationen. En mer omfattande uppföljning skall göras av de större bidragsmottagarna minst var tredje år.

Uppföljning av projekt görs utifrån gällande avtal och överenskommelser.

RIKTLINJER
antagna av HSN 1999-06-22

Medel ur anslaget bör avsättas för handläggning, uppföljning och utvärdering av föreningens/organisationens verksamhet och ekonomi och i förekommande fall även för externa revisioner

I samtliga fall där ansökningar berör HIV/AIDS skall Landstinget Förebygger AIDS (LAFA) medverka.

Inlämnade felaktiga uppgifter eller avvikelser från planerad verksamhet kan medföra återbetalningsskyldighet och avstängning från fortsatt bidragsgivning.

Handläggning

Ansökan skall vara inlämnad inom angiven tid och på härför avsedd ansökningsblankett.

Ärendet bör om möjligt behandlas och beslut fattas av hälso- och sjukvårdsnämnden i oktober månad.

Det är angeläget för frivilligorganisationerna att få kännedom om beslutet i god tid före årsskiftet.

Arbets- och uppföljningsplan för organisationsbidraget

